

winnaar
Grote Maaskantprijs 2018
De Makers van
Ruimte voor de Rivier

Grote Maaskantprijs

De Grote Maaskantprijs is een tweejaarlijkse prijs voor één of meerdere personen die zich in bijzondere mate hebben onderscheiden op het terrein van architectuur, stedenbouw en landschapsarchitectuur door publicistische, onderwijs- en/of onderzoeksactiviteiten. De prijs wordt toegekend op voordracht van een onafhankelijke jury.

bestuur

Stichting Rotterdam-Maaskant

Ahmed Aboutaleb, voorzitter

Willem Sulsters, secretaris

Hein van der Loo, penningmeester

Pi de Bruijn

Maarten Hajer

Kai van Hasselt

Wies Sanders

Joost Schrijnen

Adriaan van der Staay

voorwoord

Veertig jaar geleden werd de eerste Grote Maaskantprijs uitgereikt. Met de invoering van deze prijs stelde architect Hugh Maaskant de brede maatschappelijke en culturele betekenis van architectuur, stedenbouw en landschapsarchitectuur centraal. Met deze doelstelling maakt hij duidelijk dat de waarde van architectuur zich niet beperkt tot het vakdiscours, maar de leefomgeving van iedere Nederlander raakt. Het vergroten van het bewustzijn van deze waarde van deze disciplines voegde hij dan ook aan zijn doelstelling toe.

Veertig jaar later heeft de Maaskantprijs een indrukwekkende lijst prijswinnaars voortgebracht. Het betreft stuk voor stuk personen die zich niet alleen bezighouden met de vormgeving van onze leefomgeving, maar die met hun werk de maatschappelijke meerwaarde en culturele betekenis van het vak aan het licht brengen.

Hoe bijzonder is het om dat lustrum kracht bij te zetten met een uitzonderlijke winnaar, die dat gedachtegoed als geen ander uitdraagt: Ina Adema, Roelof Bleker, Ingwer de Boer, Jos Dijkman, Jorien Douma, Regina Havinga, Nol Hooijmaijers, Robbert de Koning, Niko Poolen, David van Raalten, Dirk Sijmons en Gert Verzijl ontvangen op 16 november 2018 de Grote Maaskantprijs. Het zijn de makers die staan voor het succes en de kracht van het programma Ruimte voor de Rivier.

Deze twaalf personen hebben dit niet alleen gedaan. Zij zijn de ambassadeurs van een grotere gemeenschap van misschien wel honderden betrokkenen die in gezamenlijkheid een veilige en kwalitatief hoogwaardige leefomgeving tot stand heeft gebracht. Ruimte voor de Rivier is van iedereen, dat maakt hun aanpak zo succesvol. In de huidige tijden van ruimtelijke ordening draait het niet meer om de plannen van een persoon of een instituut, maar om een collectief van instellingen en personen. In dit geval opererend vanuit eenzelfde krachtige doelstelling om veiligheid te combineren met ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid. En daarmee met een ongelooflijke maatschappelijke meerwaarde.

De toekenning is gebaseerd op voordracht van een, door het bestuur samengestelde, jury die bestond uit voorzitter Henk Ovink (watergezent, Koninkrijk der Nederlanden), Thijs Barendse (programmamaker, directeur debatpodium De Dépendance), Rients Dijkstra (hoogleraar Urban Design TU Delft), Wim van de Donk (commissaris van de Koning provincie Noord-Brabant) en Petra Rutten (directeur wonen Frame Vastgoed).

Met deze juryvoordracht zag het bestuur het lustrum en de doelstellingen van de stichting op treffende wijze bekroond.

Ahmed Aboutaleb

voorzitter bestuur

Stichting Rotterdam-Maaskant

winnaar

Grote Maaskantprijs 2018

De Makers van Ruimte voor de Rivier

JURY 2018 Henk Ovink (voorzitter), Rients Dijkstra, Wim van de Donk, Petra Rutten, Thijs Barendse (tevens reader)

De Grote Maaskantprijs 2018 gaat naar het programma Ruimte voor de Rivier en wordt toegekend aan een collectief van twaalf makers. Dit collectief bestaat uit de representanten van de vele spelers die samen Ruimte voor de Rivier tot een succes hebben gemaakt. Zij zijn de ambassadeurs van een uniek samenwerkingsprogramma van honderden mensen en tientallen organisaties; een netwerk dat een veiliger land met een kwalitatief zeer hoogwaardige landschappelijke én stedelijke inrichting tot stand heeft gebracht.

inleiding

Waar houdt het normale op en begint datgene wat bijzonder is, dat wat noodzakelijk bijzonder is? Aan de toekenning van de Grote Maaskantprijs ging een jaar van energieke discussie vooraf over de grote ruimtelijke vraagstukken van deze tijd en het karakter en bestaansrecht van deze prijs binnen dit tijdsgewricht. De zoektocht van de jury naar een winnaar begon bij de – door Hugh Maaskant zelf geformuleerde – criteria en doelstellingen van de prijs. De ‘Grote Maaskant’ is bedoeld als een bekroning van publicistische, docerende en/of wetenschappelijke arbeid ten dienste van het verduidelijken of versterken van de culturele betekenis van architectuur, stedenbouw of landschappelijke inrichting, dan wel ter bevordering van een bewuste beleving van de vormgeving op die gebieden. De criteria gaven de jury daarbij ook ruimte een winnaar te bekronen voor het verrichten van werkzaamheden of het ontwikkelen van ideeën die een aanzet kunnen zijn tot, of van invloed kunnen zijn op het tot stand komen van bovengenoemde activiteiten. Ook kon de jury besluiten de prijs toe te kennen aan een collectief van personen, mits dit collectief onlosmakelijk als intellectuele en creatieve eenheid functioneert.

In navolging van Maaskant zocht de jury bij haar beraadslagingen, selectie en uiteindelijke besluitvorming naar een laureaat die de bredere culturele en maatschappelijk betekenis van onze bebouwde omgeving en landschappelijke inrichting op uitmuntende wijze manifest en beleefbaar maakt(e) en die dat doet vanuit een inclusieve, integrerende

ontwerp-aanpak. De keuze van de jury was het gevolg van een zorgvuldig onderzoek naar een 'wie' middels een gesprek over het 'waarom', 'wat' en 'hoe'. De jury sprak hierbij haar zorgen uit over hoe wij – overheden, bedrijfsleven, politiek, maatschappelijk middenveld – werken aan de enorme klimaatopgave, hoe we de duurzaamheidsdoelstellingen van de VN (de Sustainable Development Goals) weten om te zetten in concrete acties, hoe we dit koppelen aan de vormgeving, inrichting en ruimtelijke ordening van Nederland, en hoe we omgaan met die cultuur van ontwerpen en ordenen, op al die verschillende schalen en dwars door al die verschillende belangen heen.

Het door de jury unaniem tot winnaar gekozen programma Ruimte voor de Rivier is een krachtig antwoord op deze zorgen. Het is een programma dat nadrukkelijk een bredere maatschappelijke en culturele betekenis personifieert; een programma dat tastbare oplossingen biedt voor de grootste ruimtelijke opgaven van deze tijd – de klimaatverandering in samenhang met de economische, stedelijke en landschappelijke ontwikkeling – en een programma dat bovenal de kracht en intrinsieke waarde van integraal werken aan ruimtelijke vraagstukken aantoont. Maar het is ook een programma dat nog niet altijd wordt begrepen. Dat in een te beperkte zin wordt weggezet als een truc, een blauwdruk, een project. Ruimte voor de Rivier was bovenal een spannend proces, een mooie strijd die altijd gepaard hoort te gaan met de weging van belangen en het bewust richting geven in de context van de enorme opgaven. Elk project kenmerkt zich vanuit die samenwerking, die wil en de kracht er met elkaar beter uit te komen. Vanuit urgentie, visie en gericht op impact en werkelijk duurzame meerwaarde. Veiligheid en kwaliteit voor alles en voor iedereen.

Ruimte voor de Rivier

Ruimte voor de Rivier was een samenwerkingsprogramma van 19 verschillende partijen¹: het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, het ministerie van Infrastructuur en Milieu, Rijkswaterstaat, de provincies Noord-Brabant, Gelderland, Utrecht en Overijssel, de gemeenten Arnhem, Deventer, Gorinchem en Nijmegen, de waterschappen Brabantse Delta, Drents Overijsselse Delta, Hollandse Delta, Rijn en IJssel, Rivierenland, Scheldestromen, Vallei en Veluwe, en het hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden. Er hebben verder dertig gemeenten meegewerkt aan de plannen en uitwerking van Ruimte voor de Rivier. Vaak in de rol van bevoegd gezag. De samenhang van het totale programma werd op nationaal niveau bewaakt door de Programmadirectie Ruimte voor de Rivier, een aparte directie binnen Rijkswaterstaat. De minister van Infrastructuur en Milieu (inmiddels Infrastructuur en Waterstaat) was – en is nog steeds – eindverantwoordelijk.

Aanleiding voor het programma Ruimte voor de Rivier waren de hoogwaters – met grootscheepse evacuaties – in de jaren negentig in het rivierengebied. De dan zichtbaar wordende gevolgen van de klimaat-

¹ BRON programma-organisatie Ruimte voor de Rivier www.ruimtevoordevordevier.nl

‘Het is prachtig om mee te mogen werken aan dit soort grote projecten die Nederland veiliger en mooier maken en daarnaast ook Nederland weer meer internationaal aanzien hebben gegeven met de projecten zelf en de totstandkoming ervan.’

Gert Verzijl

van 2007 tot 2017 directeur Projecten, Rivieren en Dijken bij Boskalis

‘Het is een geweldige ervaring om samen met zoveel professionals, van zowel de opdrachtnemers- als de opdrachtgeverszijde, zo’n magnifieke footprint te kunnen achterlaten in de leefomgeving van Nederland.’

Niko Poolen

van 2012 tot 2016 projectmanager van Ruimte voor de Waal bij Nijmegen

verandering met groeiende extremen – meer zware regens, langere periodes van droogte, smeltende gletsjers met meer smeltwater in de rivieren, en een alsmaar stijgende zeespiegel – vroegen en vragen om rigoureuze maatregelen. Toen ontstond het besef dat het gevaar voor overstromingen niet alleen afkomstig is van de Noordzee, maar juist ook groter wordt vanuit het achterland en dat de bestaande rivierdijken tekortschieten bij de bescherming. De rivieren die Nederland doorkruisen vanuit de ons omringende landen – waar de maatregelen om de gevolgen van die extremen te verkleinen niet werden genomen – vormden en vormen de bedreiging voor die prachtige, vruchtbare, concurrerende, maar o zo kwetsbare delta.

Verstedelijking en economische en agrarische ontwikkeling hebben wereldwijd de delta's en rivieren onder druk gezet. Ze werden gekanaliseerd voor snelheid en transport, opgesloten tussen betonnen dijken en verkleind om de landbouw, de steden en onze economie de ruimte te geven. Maar de rivieren kun je niet opsluiten, kun je niet temmen, die moeten kunnen meanderen, groeien en krimpen, leven. De rivieren van onze delta, van ons waterland, moesten daarom weer de ruimte krijgen, bevrijd van het korset waarin ze ingesnoerd waren. Voor een veilige delta, maar ook voor een mooie delta waar economie, gezondheid, ecologie en kwaliteit – sociaal en fysiek – samen konden komen. Het hele programma werd verwoord in de Planologische Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier (2006) die – in navolging van Plan Ooievaar (1986) – het verbeteren van de waterveiligheid en het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit op gelijke hoogte plaatste en bij wet vastlegde. Ieder project zocht naar hoe de integratie van waterveiligheid met ruimtelijke kwaliteit en gebiedsontwikkeling waarde kon opleveren, voor zowel mens als natuur. Uitgangspunt hierbij was dat de Nederlandse rivieren uiterlijk in 2015 16.000 kubieke meter water per seconde bij Lobith voor de Rijn en 3.800 meter water per seconde bij Borgharen voor de Maas moesten kunnen verwerken². Onderzoeksinstituut Deltares bewaakte de inhoudelijke doelstelling van de waterveiligheid en er werd een onafhankelijk kwaliteits-team Ruimtelijke Kwaliteit (Q-team) opgericht onder voorzitterschap van de Rijksadviseur Landschap, dat als taak had de ruimtelijke kwaliteit in de maatregelen te toetsen en te bewaken. In plaats van één dominante aanpak, zoals voorheen de dijkverhoging, kwam er een gevarieerd assortiment met negen technieken: dijkverlegging, krib-, zomerdijk- en zomerbedverlegging, obstakelverwijdering, uiterwaardevergraving, nieuwe nevengeulen, noodoverloop en dijkversterking³. Het resultaat moest waarde creëren en heeft op veel plekken de rivier de dynamiek en de expressie teruggegeven die hij van oudsher had.

² Eindevaluatie Ruimte voor de Rivier 'Sturen en ruimte geven' in opdracht van Rijkswaterstaat, 14 februari 2018, Berenschot.

³ Feddes, Fred, 'Ruimte Maken voor de Rivier' in *Ruimte voor de Rivier - Veilig en Mooi Landschap*, Uitgeverij Blauwdruk, Wageningen 2017.

Met Ruimte voor de Rivier is het Nederlandse deltalandschap aangepast aan de huidige en toekomstige klimaatseisen. Meer dan dertig projecten werden – bijna allemaal binnen de tijd en binnen de marges van het budget – gerealiseerd. Extra geulen en overstromingsgebieden lieten zich hierbij goed combineren met natuur, landbouw, recreatie en stede-

lijke ontwikkeling. Zo werd bij Nijmegen een nevengeul onderdeel van een bijzonder rivierpark, zijn in de Noordwaard polders omgebouwd tot een karakteristiek krekenslandschap en is bij Wapenveld het bestaande landschap op de overgang van de Veluwe naar het IJsseldal verrijkt door een hoogwatergeul. Vooral rond steden is er relatief veel nieuw water bijgekomen, ontworpen in samenspel met stadsfronten, wandelpaden en nieuwe bebouwing. De opgave voor het maken van meer doorstroomruimte in het winterbed van de rivier is per riviertraject anders uitgewerkt – steeds gebaseerd op de natuurlijke processen en de cultuurhistorische waarde in het licht van toekomstige ontwikkelingen ter plaatse. Het zijn – in samenhang – allemaal eigen en inspirerende, hoogstaande interventies in ons deltalandschap, waarbij een praktische opgave – waterveiligheid – aanleiding was om ook een kwaliteitsimpuls aan het rivierengebied te geven. Naast het borgen van deze ruimtelijke kwaliteit werd er bovendien nadrukkelijk zorg voor gedragen dat deze kwaliteit beleefd kon worden. Veel projecten zijn ruim toegankelijk gemaakt voor recreatieve doeleinden en alledaags gebruik.

Het bereiken van de dubbele doelstelling waarbij het verbeteren van de waterveiligheid en de ruimtelijke kwaliteit op gelijke hoogte werden geplaatst en waardoor de enorme waterveiligheidsopgave ook werkelijk een plek kreeg in het Nederlandse landschap, ging niet vanzelf. Ruimte geven aan water, aan natuur en recreatie betekent soms minder of andere ruimte voor mensen en hun woning, bedrijf en ontwikkeling. Kwetsbare plekken, waar families al generaties wonen, opgeven voor een veiliger land lijkt een no-brainer maar is op persoonlijk vlak altijd ingewikkeld. Je bedrijf opofferen, of alles op de kop zetten voor de veiligheid van al die mensen die je niet eens kent, is geen sinecure. Er is serieus pijn geleden in het gebied: om het water ruimte te geven moesten ruim tweehonderd huishoudens en vijftig agrarische bedrijven verhuizen. Dat ging niet zonder slag of stoot; maar vaak vond er ook een transitie plaats van 'hakken in het zand' naar waardering voor wat er tot stand werd gebracht. Bovendien werden weerstand en risico's beter ingeschat dan bij de andere vaak klassieke grote planningsopgaven uit diezelfde periode. Dat voorkwam dat projecten langdurig moesten worden stilgelegd door bijvoorbeeld procedures bij de Raad van State, of dat kosten bij tegenvallers op de belastingbetaler zouden worden afgewenteld.

Nederland is een waterdemocratie, door watersamenwerking zijn we als land groot geworden. Begonnen in de twaalfde eeuw is die waterdemocratie verankerd in onze grondwet, in onze instituties, in ons stad-en-land maken, maar bovenal in onze cultuur. Ruimte voor de Rivier deed dat culturele beroep op al die mensen, dorpen, gemeenschappen en partijen in ons rivierenlandschap om samen te werken. Om samen oplossingen te bedenken vanuit een gemeenschappelijke ambitie, een gedeelde urgentie en de wil en het vermogen samen meerwaarde te creëren. Dat was slikken voor sommigen, met echt zware keuzes en moeilijke processen. Maar gedreven door de urgentie van de opgaven, en door te blijven luis-

‘Water en boeren kregen de ruimte in de Overdiepse polder. We hebben het plan zelf bedacht onder een appelboom en samen met de overheden uitgevoerd. Dit heeft heel veel tijd en energie gekost. We zijn trots op het resultaat en hopen ooit het hoge water mee te maken. Maar we zijn ook heel erg blij dat het klaar is. Het heeft erg lang geduurd en je bedrijf staat dan toch een flink aantal jaar stil omdat je niet meer investeert.’

Nol Hooijmaijers
boer in de Overdiepse Polder

‘Goed dat hoogwaterbescherming bij ons veel aandacht krijgt, en dat het mogelijk bleek voor een aantal visionaire Rijkswaterstaters om vroegtijdig budget te vinden voor onderzoek naar de haalbaarheid van rivierverruiming. Dat maakte kort na de hoogwaters van 1993 en 1995 een realistische beleidswijziging richting rivierverruiming mogelijk. Laten we dat koesteren.’

Jos Dijkman

van 1995 tot 2005 projectleider van het onderzoek voor Ruimte voor de Rivier bij het Waterloopkundig Laboratorium (onderdeel van Deltares)

‘Ruimte voor de Rivier: van de nood een deugd maken! Door de bewuste keuze de waterveiligheidsopgave te combineren met het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit, is er per project het optimale bereikt zowel wat betreft veiligheid als het ook gewoon mooier maken van de omgeving!’

David van Raalten

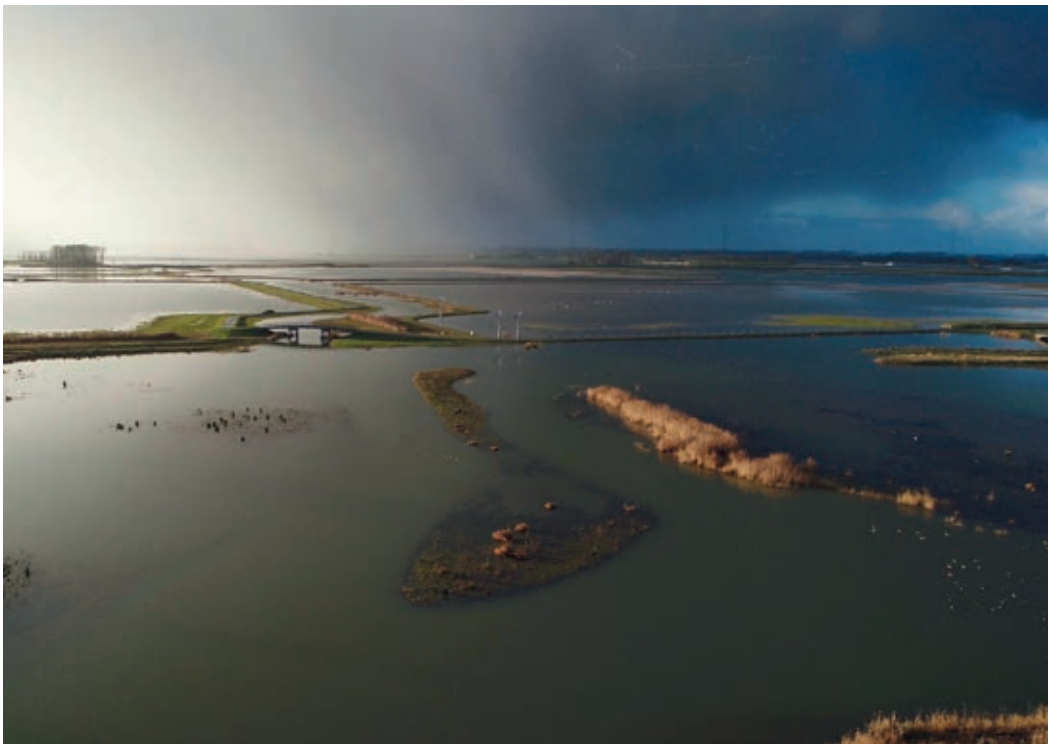
van 2011 tot 2014 Hoofd Adviesgroep Rivier & Kust en projectmanager van een aantal planstudies van Ruimte voor de Rivier-projecten bij advies- en ingenieursorganisatie Arcadis

teren en praten hebben alle partijen van Ruimte voor de Rivier – individueel en institutioneel – elkaar jarenlang elke week opgezocht, de schouwers er collectief onder gezet en zo de projecten fantastisch gerealiseerd. Al hun investeringen zie je terug in elk van de projecten van Ruimte voor de Rivier. Het proces en de projecten waren gelijkwaardig. Het samenspel en de doelstellingen gingen hand in hand. En dat alles, die complexe mix, dat complexe antwoord op die enorm ingewikkelde vraag van klimaatverandering is de garantie voor succes. Met Ruimte voor de Rivier, maar ook met al die andere complexe opgaven waar we elke dag voor staan. Dat leert Ruimte voor de Rivier ons en dat leren al die individuele verhalen ons. En daarom staat elk van de prijswinnaars ook voor die cultuur. Die aanpak, dat samenspel van belangen afwegen en meewegen, droeg uiteindelijk in belangrijke mate bij aan de soepele besluitvorming en zorgde – met bloed, zweet en tranen – voor draagvlak en meerwaarde. Geen oplossingen van de tekentafel of rekenmachine, maar menselijke antwoorden op maatschappelijke vragen. En dit investeren in elkaar aan de voorkant van de ontwikkeling was uiteindelijk kostenbesparend en zorgde voor tijdswinst, consensus en waardevermeerdering.

Complexe aanpak

Over Ruimte voor de Rivier is veel geschreven, gesproken en gepubliceerd. Het recent door Uitgeverij Blauwdruk gepubliceerde boek *Ruimte voor de Rivier - Veilig en Mooi Landschap* biedt een compleet overzicht van de ruim 30 projecten, het gedachtegoed maakt inmiddels onderdeel uit van het VWO-lespakket en er zijn tal van onderzoeken, evaluaties en publicaties uit voortgekomen. Belangrijke recente evaluaties – die de jury ook heeft benut – zijn de bestuurlijke evaluatie *Samenwerken is hard werken* uit 2017, de Eindevaluatie Ruimte voor de Rivier *Sturen en ruimte geven* uit 2018, naast de vele tussenevaluaties, rapporten, artikelen en gesprekken. Ook over de grens heeft deze aanpak grote belangstelling gewekt. Deze belangstelling betreft natuurlijk niet alleen de technische innovaties en de prachtige projecten, maar juist ook de vraag naar het 'hoe', hoe Ruimte voor de Rivier erin is geslaagd om de projecten met meerwaarde en consensus binnen het budget en de tijd te realiseren. Ruimte voor de Rivier is dus niet alleen vanuit alle principes, het gedachtegoed en de aanpak van belang, maar meer nog als geslaagde praktijk. Het is het levende bewijs dat dat wat moet ook echt kan. En dat is mondiaal relevanter dan ooit nu het overleven in deltagebieden op scherp staat. Het zojuist in oktober 2018 door het VN-klimaatpanel IPCC gepresenteerde rapport over de klimaatverandering herbevestigt deze urgentie en de noodzaak om werkelijk alles aan te grijpen voor een enorme culturele, politieke, maatschappelijke en economische transitie. Ruimte voor de Rivier biedt in al haar facetten inspiratie voor deze transitie, zowel nationaal als mondiaal.

In de Nederlandse context wordt de kracht van zo'n aanpak nog niet altijd voldoende onderkend; wat te dichtbij is wordt over het hoofd gezien. Ruimte voor de Rivier wordt wel omschreven als het beste wat

‘Een goede ruimtelijke kwaliteit heeft alleen kans van slagen als er in een planproces expliciet iets voor is ingebouwd. Laten we voor een tweede trendbreuk gaan en de door Ruimte voor de Rivier ingeslagen koers alsjeblieft vervolgen en trots blijven!’

Robbert de Koning

van 2003 tot 2015 landschapsarchitect van 12 projecten, waaronder de Ontpoldering Noordwaard

‘Uitgangspunt was om met behoud van de ruimtelijke kwaliteit het project Ruimte voor de Rivier te realiseren. De Worp in Deventer, met uitzicht op het historische stadsfront, is een mooi voorbeeld van hoe dit op een goede manier is gebeurd en waarbij het resultaat minstens zo mooi is geworden als hoe het was.’

Ina Adema

van 2001 tot 2009 wethouder ruimtelijke ordening in Deventer en portefeuillehouder water binnen de VNG

de Nederlandse ruimtelijke ordening te bieden heeft en toch heeft het moeite te beklijven. Waarschijnlijk moeten we steeds weer opnieuw bedenken wat die cultuur van leven met water is; wat de kwaliteit van dat landschap en het rivierensysteem ons waard is. En ons realiseren dat lastige en complexe maatschappelijke vraagstukken niet eenvoudig met eendimensionale, technische oplossingen kunnen worden opgeruimd. Complexiteit is prachtig en dwingt tot een inclusief proces en een echt integrale benadering. Dat gaat niet vanzelf en dat moet elke keer weer opnieuw worden uitgevonden, beleefd en gemaakt. Vele voorbeelden in Nederland en daarbuiten laten zien hoe lastig het is. Het is niet aan de jury om de vinger te wijzen maar wel om de vinger op de zere plek te leggen. En om te helpen inspireren, met deze prijswinnaar.

Ruimte voor de Rivier is van enorme betekenis in het licht van de enorme energietransitie waar Nederland voor staat, de transformatie van de landbouw, de continue her- en doorontwikkeling van onze steden en het platteland en huidige en toekomstige mobiliteitsvraagstukken. En natuurlijk voor de realisatie van onze eigen enorme water- en klimaatopgave in onze prachtige delta. Stuk voor stuk complexe opgaven die vragen om die echt integrale en inclusieve aanpak. Het missen van die kansen roept vragen op over de duur van ons ambtelijk, politiek en maatschappelijk geheugen en het lerend vermogen binnen onze ruimtelijke ordening. Het pakken ervan inspireert en creëert directe meerwaarde voor onze toekomstige generaties. We kunnen er nu direct mee aan de slag!

De prijs is daarom naast het vieren van een uniek en buitengewoon waardevol programma, ook een oproep en een signaal: let op, Ruimte voor de Rivier is kwetsbaar en bijzonder. Het is verre van comfortabel en vanzelfsprekend om het op deze manier te doen. Het is hard werken om het voor elkaar te krijgen; complexe opgaven vragen nu eenmaal om een complexe aanpak. En, het gaat zo vaak mis. Ruimte voor de Rivier is hét bewijs dat kwaliteit geen luxe is, maar met de juiste benadering en volharding belangrijke waarden toevoegt aan het Nederlandse landschap en de samenleving. Deze boodschap wilden we ook luid en duidelijk laten doorklinken in dit juryrapport. Want we willen voorkomen dat dit soort programma's en deze aanpak incidenten blijven.

Voor dat laatste ligt er een blauwdruk met het Deltaprogramma dat bij uitstek geschikt is voor – en misschien zelfs wel geboren uit – die dubbele doelstelling van waterveiligheid én ruimtelijke kwaliteit. Dat lukt gelukkig in de vele projecten en processen in Nederland, maar dat mag nooit worden vergeten. Met deze toekenning willen we als jury een krachtige oproep doen aan alle partijen die betrokken zijn bij de ontwikkeling van Nederland, bij de energietransitie, de uitvoering van het Klimaatakkoord, de realisatie van het Deltaprogramma, en bij al die andere programma's en projecten die Nederland in al haar dynamiek klaarstomen voor een echt duurzame toekomst om de cultuur van Ruimte voor de Rivier vast te pakken en ook te institutionaliseren.

‘Eigenlijk is het triest dat we een prijs moeten winnen voor de zogenaamde dubbeldoelstelling. Alle investeringen in infrastructuur zouden vanzelfsprekend meerdere doelen moeten hebben op het gebied van veiligheid, natuur, ruimtelijke kwaliteit en dus de maatschappelijke meerwaarde.’

Roelof Bleker

van 2010 tot 2018 dijkgraaf Waterschap Rivierenland

‘Complexe opgaven zoals veiligheid tegen overstromingen maar ook de klimaatadaptatie kennen altijd veel verschillende belangen. De enige manier om deze goed op te lossen is door samen te werken van mens tot mens. Persoonlijke communicatie, duidelijkheid en het managen van verwachtingen die gaan over gelijkwaardigheid, respect en oprechtheid, ongeacht machtsverschillen.’

Jorien Douma

van 2008 tot 2016 afdelingshoofd communicatie
Ruimte voor de Rivier voor Rijkswaterstaat

Wij zeggen hardop: let op, Ruimte voor de Rivier was fantastisch, koester het, leer ervan, en laten we het allemaal onderhouden en doorontwikkelen. Het gaat nooit vanzelf, en dat is waarschijnlijk ook het mooiste wat er is!

De Makers

Het succes van Ruimte voor de Rivier was niet het resultaat van de inspanningen van één actor, individu of organisatie. Het werken aan een veiliger riviereengebied én een aantrekkelijke leefomgeving gebeurde altijd collectief, in een proces van samenwerken met alle stakeholders en bewoners en met de expliciete zorg voor de (be)leefbaarheid van deze ruimtelijke kwaliteit. Ruimte voor de Rivier is gemaakt door én voor al die mensen en instellingen.

De Grote Maaskantprijs 2018 gaat naar het programma Ruimte voor de Rivier en wordt toegekend aan een collectief van twaalf makers. Dit collectief bestaat uit de representanten van de vele spelers die samen Ruimte voor de Rivier tot een succes hebben gemaakt. Zij zijn de ambassadeurs van een uniek samenwerkingsprogramma van honderden mensen en tientallen organisaties; een netwerk dat een veiliger land met een kwalitatief zeer hoogwaardige landschappelijke én stedelijke inrichting tot stand heeft gebracht. De winnaars zijn:

- **Ina Adema**, van 2001 tot 2009 wethouder ruimtelijke ordening in Deventer en portefeuillehouder water binnen de VNG.
- **Roelof Bleker**, van 2010 tot 2018 dijkgraaf Waterschap Rivierenland.
- **Ingwer de Boer**, van 2006 tot 2013 Hoofdingenieur-Directeur Ruimte voor de Rivier voor Rijkswaterstaat.
- **Jos Dijkman**, van 1995 tot 2005 projectleider van het onderzoek voor Ruimte voor de Rivier bij het Waterloopkundig Laboratorium (onderdeel van Deltares).
- **Jorien Douma**, van 2008 tot 2016 afdelingshoofd communicatie Ruimte voor de Rivier voor Rijkswaterstaat.
- **Regina Havinga**, van 2007 tot 2017 clusterleider ruimtelijke kwaliteit bij Ruimte voor de Rivier voor Rijkswaterstaat.
- **Nol Hooijmaijers**, boer in de Overdiepse Polder.
- **Robbert de Koning**, van 2003 tot 2015 landschapsarchitect van 12 projecten, waaronder de Ontpoldering Noordwaard.
- **Niko Poolen**, van 2012 tot 2016 projectmanager van Ruimte voor de Waal bij Nijmegen.
- **David van Raalten**, van 2011 tot 2014 Hoofd Adviesgroep Rivier & Kust en projectmanager van een aantal planstudies van Ruimte voor de Rivier-projecten bij advies- en ingenieursorganisatie Arcadis.
- **Dirk Sijmons**, van 2006 en 2010 voorzitter van het Kwaliteitsteam van Ruimte voor de Rivier.
- **Gert Verzijl**, van 2007 tot 2017 directeur Projecten, Rivieren en Dijken bij Boskalis.

‘Ruimte voor de Rivier is altijd een lerende organisatie geweest. Natuurlijk deden we niet alles gelijk goed, maar we leerden en stonden open voor meerdere perspectieven. Het creëren van maatschappelijke meerwaarde stond hierbij voorop.’

Ingwer de Boer

van 2006 tot 2013 Hoofdingenieur-Directeur Ruimte voor de Rivier
voor Rijkswaterstaat

‘De rijke oogst van de dubbeldoelstelling in Ruimte voor de Rivier is de erkenning dat waterveiligheid samen gaat met andere maatschappelijke functies. Het heeft een cultuurlaag toegevoegd aan ons karakteristieke Nederlandse rivierenlandschap met grote kansen voor riviernatuur. Het heeft daarnaast geïnspireerd tot samenwerking en werkte zo als smeeroilje in de machine van het omgevingsproces.’

Regina Havinga

van 2007 tot 2017 clusterleider ruimtelijke kwaliteit bij
Ruimte voor de Rivier voor Rijkswaterstaat

‘De manier waarop waterveiligheid, ecologie, recreatie, stadsontwikkeling en landschap in ontwerp verknoopt zijn is het Nederlandse exportproduct en niet afzonderlijke deexpertises.’

Dirk Sijmons

(van 2006 en 2010 voorzitter van het Kwaliteitsteam van Ruimte voor de Rivier)

‘De winnaars zijn de ambassadeurs van een uniek samenwerkingsprogramma van honderden mensen en tientallen organisaties; een netwerk dat een veiliger land met een kwalitatief zeer hoogwaardige landschappelijke én stedelijke inrichting tot stand heeft gebracht.’

de jury